

# БЕЛАРУСКИ ШЛЯХ

Адрес редакцыі і адміністрацыі:  
Серпуховская вул. д. № 12

Рэдакцыя адчынена ад 1 да 2 гадз пасля поўдня.  
Адміністрацыя—зрана ад 10 да 2 гадз.  
У вечары ад 5 да 7 гадз.  
Рэдакцыя пакідае за сабой права папраўляць перапысканыя рукапісы і карэспандэнцыі.

Цана асобн. нум. 15 к.

Падпіска: з дастаўкай да дому ў Мінску на 1 месяц 3 рублі.

Цана аб'екста:  
за перш пятагу на 1-й страм. 1 руб.  
на апошняй—50 кап.

Штодзенная грамадзка-палітычная газэта.

№ 5.

Менск. Чэцьвер 28 сакавіка 1918 г.

Год I.

Менск 28/III.

Церада мноў дарагая памятка,—кніга: «Вымирающая деревня». А. І Шынгарова, гэтаго прадстаўніка старой расійскай інтэлігенцыі.

Апісваюцца 2 вёскі ў чорназёмнай Варонежскай губерні каля Дону. Зямлі ў іх мала, 320 дзесяцін дано на 395 равязкіх душ. Каб ні памерці з голаду яны арэндуюць 348 дзесяцін у памешчыкаў. Нідаімак за імі 3400 руб. За ўсёй губерняй нідаімак 12 мільёнаў руб. Трэцяя частка гаспадароў ні мае каней, чатырцятая частка ні мае кароў. Сьвіной наогул па 1 шт. на двор. Палавіна людзей шукае заробатку на старане. Шынгароў і статыстык Анненскі кажуць, што гэтае выглядаюць бадай ўсе вёскі цэнтральнай Расіі. «Галадаючыя і выміраючыя могуць быць толькі нагромашчыкамі» піша Шынгароў.

Пракапоўіч піша ў кнізе «Аграрный вопрос в цифрах» У 1861 г. селянам далі зямлі менш за прадоўную норму на 44 мільёны дзесяцін, т. е. частка селянскіх зямляў была адрэзана; у 21 чорназёмных губернях ад селянскіх грунтаў было адрэзана каля 1/4 часткі, а ў заходніх 9 губернях Беларусі—40% зямлі дадзена селянам ад памешчыкаў. Нішчэння маёнткаў у 1906 годзе абхапіўшы малазямельную Вялікоросію, амаль ні працягнулася на Беларусі.

Халіа на Беларусі селяне мелі больш зямлі, але зямельная рэформа на карысць народа ні павінна быць адложана. Без сацыяльна-эканамічнай рэформы край ні можа нормальна развівацца. Тое ні іншае рашэнне аграрнай справы пэсва звязана з нацыянальным развіццём беларускага племяні.

Усяляму ясна, якія агромніыя матэрыяльны і моральныя страіты прынеслі Беларусі пачаўшыя тут наводзіцца пры большавіках «парадкі», каторыя канчаліся пагромамі вялікіх гаспадарак. І што ў гэтым беларускае селянства вінавата меней за ўсіх, там са-

мо павінна быць ясным. Тамака дзе селяне пад'юджываны агупна-расійскім рэвалюцыйным псіхозам, ні ведаючы каго ім у канцы канцоў трэба слухаць і каму можна верыць, і як больш за расійцаў культурныя і гаспадарныя земляробы, ні хацелі спаўняць прыказаў і дэкрэтаў «ваенна-рэвалюцыйнай» улады аб падзеле двароў,—тамака зьяўляліся «таварышы» с Тулы ці Варонежу і з дзікай энэргіяй прыступалі да «соцыялізацыі» усяго, уключаючы нават бялізну.

Што-ж дзіўнаго, што часамі і селяне бачучы такі грабунак, пачыналі памагаць «таварышам».

Вінаваціць няпер селян за большавіцкія экзецыі ў нашым краі ніхто, сумленны чалавек ні павінен. Маднейшыя і сьвятлейшыя за іх людзі, каторых рэвалюцыя рабіла міністрамі, і тыя ні маглі аставацца вернымі сваім прынцыпам, а збіваліся на дэмагогію. А селян душыў царскі урад, трымаючы ў астрозе абрусцельнай, ніграмацнай, беднай, «начальнай» школы і паліцэйскай апекі. А потым большавікі пачалі убіваць у іх свой прымушова, паліцэйскі сацыялізм.

## Нізалежнасць Беларусі.

25 сакавіка Рада Беларускай Рэспублікі абвясціла нізалежнасць Беларусі. Ні гледзячы на страіненую апазыцыю нібеларускіх элементаў Рады, беларуская частка яе на гэты раз аказалася нізломнаю. Тое бязвыходнае палажэнне, у якім знаходзіцца цяпер нашая Бацькоўшчына, скасавала ўсе рожніцы паглядаў між беларусамі. Хто беларус,—той за нізалежнасць.

Нізалежнай дзяржаве Беларускай ні ўсміхаецца будучына. Прывыкшы да ныволі і пакоры, народ беларускі ні стварыў моцных арганізацый, і цяперака, як і ўперад, можа тешкі больш ці менш голасна пратэставаць, патрэбаваць, але ні можа сам браць, сам тварыць свае жыцце. Бязсі-

ны і безабароны ён, як і заўсёды, залежыць ад чужой волі і міласці.

Земля беларуская спустошаная вайной падзелена на часткі. Вырастаючыя дзяржаўныя суседзі—Польшча, Літва, Украіна так само хочуць адарваць і пэўна ім гэта удалася—значныя кавалкі Беларускай тэрыторыі. Але калі і пры найгоршым раздзеле, хаця кавалак зямлі Беларускай адтрымае рэальную волю і нізалежнасць, дык усе роўна гэтым будзе забяспечана наша нацыянальная будучына. Усякі раздзел грозны тым, што ў аддзеленых частках, дзякуючы штучным перагародкам будзе развівацца культура асобнымі дарогамі, будучы безкарысна траціцца сілы народныя на адну і тую ж працу. Пры гэтых варунках культурнае развіццё ўсёж мажліва, ні гледзячы на ўсе перашкоды. Вось жа аглядаючыся на сучасны момант, мы з усяй пэўнасцю можым сказаць: «калі ні згінулі да гэтаго часу, дык цяпер ні згінем».

Каб адбараціць сваю зямлю ад варагоў, каб наладзіць эканамічнае і дзяржаўнае жыццё Беларускай Дзяржавы прыдзецца абанерціцца на дужэйшаго суседа. Трудна няпер сказаць на катораго с суседзяў сваіх абавярацца маладая рэспубліка. Мінскае Беларускае Прадстаўніцтва ясна паказуе на Германію, мейсцовыя самоуправы, выбраныя ў часі расійскай рэвалюцыі, пры панаванні на Беларусі усякіх «земгусарскіх» расійскіх партый, катэгорычна патрабуюць федэрацыі з Расіяй. Асобныя палітычныя групы выказуюцца за хаўрус з Украінай, Літвой, Польшчай. А большасць Рады Рэспублікі стаіць на грунце поўнай нізалежнасці Беларусі. Апошняя дарога мусіць такі найлепшая. У справі дзяржаўных адносін ні патрэбна ані прынцыпіднасці, ані пачуцця. Трэба добра аглядацца, трэба патаргавацца і трэба ісці ў такім хаўрусе, ад якога найбольш карысці іменна для свайго народу, для яго нацыянальнай і эканамічнай справы. Сьпе-

шадца німа чаго. Трэба памятаць, што абавязкам усіх добрых беларусаў цяпер ёсць—выйграць для беларускага народу максімум карысці. А ў ігры самае глаўнае—спакойнасць і вытрываласць.

Л. Б.

## „Беласток Гародня, а мо' і Вільня“.

Яшчэ ні абсохло пяро, каторым мы пісалі пратэст проціў польскіх захватных плянаў на Смаленшчыну, а ўжо прыходзіцца сказаць сваё слова аб іншай падобнай справе. Нідаўна варшаўская «Gazeta Narodowa» аб'ясняла сваіх чытачоў, што гэта—польская «gacja stauu» і як яе трэба цяпер разумець. Вось жа гэная gacja, паводле «Gaz. Nar.» павінна быць ні толькі дошкай ратунку для палякоў, але і дзвярмі ў будучыну новай Польшчы. Аўтор стацыі, ацэніваючы ўсё гэтае значэнне, піша:

«Урэшні збудзіўшаеся народнае учуцце пазваліне працягнуць руку па набыткі для Карацэўства, гдзе яны магчымы: у бок Беластоку, Гародні, мо' і Вільні. З газет ведама, што літоўская справа яшчэ ні разв'язана. Справа ўніі, справа Вільні ні праіграны і бязспорна Німеччына ў гэтай справі мае сільны голас. Знакам тым, паяўляюцца новыя магчымасці, поле да прапы цяжкай і поўнай адказу за яе»...

Мо' і Вільня, мо' і Менск, мо' і Смаленск... Далібог дзівавацца трэба, як верны палякі сваёй задачы на Усходзі! Ды беларусы завучы гэта іначэй, паіхняму—гэта выражэнне жывога мяса с чужой спіны—беларускіх абшараў з Беларускай тэрыторыі. У чым віна наша, што нас палякі так без ўстыду хочуць раздзяць? Польская gacja stauu гэта gacja воўка з кавкі Крылова, каторы сказаў барану:

«Твая віна, што мне ёсць хочыцца»...

\*) «Гомань» № 25.

Праўда, што, калі падобныя польскай, gacii stanu возьмуць верх над голасам народаў і жаданнем самаадзначэння, могуць і Вільня, і Менск, і Смаленск апынуцца ў новай ныволі... Ды ў адным нельга сумлевацца, што справа ўніі Польшчы і Літвой і Беларусью праіграны безпаваротна, і па камандзе з Варшавы, каліб яна нават і ўшчэмілася і перашкаджала нам будаваць ўласны дзяржаўны лад, ніякай ўніі ні будзе. Лепш нам быць суседзямі палякоў, чымсё мець з імі супольную хату.

А. Р.

## Скрытты шовініста.

Часамі дзіву дасіся чалавек: адкуль такія спрытныя людзі баруцца?

У добрай кумпаніі ён табе анэгдотамі як с торбы сыпе, цікавымі апавяданнямі і вясёлымі жартачкамі нікому занудзіцца ні дасць; у новаго павятоваго начальніка праз дзень сваім чалавекам робіцца—і часта пана начальніка сьвежай цыгарай, і памагае выбіраць пані начальніце матэрыял на сукню, і падкідае на руках Мішэньку і Володзеньку, і робіць строгую нагану кухарца за перасмажэных курчатаў.

На хрэзьбінах, імянінах, вясельлях, хаўтурах,—паўсюдах ён. З усімі ён знаёмы і ўсё яго ведаюць, прыймаюць і любяць, як учціваго і патрэбнаго чалавека.

І нікога ні дзівіць, калі ў тэстамэнтэ хцівай, любіўшай катоў і мопсаў больш за сіротай-ўнучак, старой квотніцы, яму акажуцца запісанымі дзесяць тысячаў, ці калі ішчаслівым ўладаром спорнаго кавалку мясцоваго грунту, за які 50 гадоў ішлі суды паміж месцам і сіроцкім судом, акажацца ён-жа, хаця-б імя яго ні разу ні ўспаміналася ў працягу доўгалетняй спрэчкі.

Нават ні прыгадзеш, што с такога чалавека спадзявацца можна.

Праўда, часамі абыватэль бачыць, як да лекачаго у



нечый шкатуло золата працягваецца пекная, цёмная, залатымі персяпёнкамі на артыстычных доўгіх пальцах, з брыльянтавой сыпінкай у бэлым манкеце, адцягнёная рукавом сурдута с чыстаго ангельскага сукна, таёмная, вісячая ў паветры, рука.

Працягваецца асыярожна, скрадаючыся, здаецца агледуючыся навокал і пры найменшай трывозе, хаваючыся сярод багаго дня німа ведама гдзе.

І хаця здаецца абыватэлю, што ён ведае гэтую руку, бачыў гэтыя пальцы, картушчымі калоду для вячэрняга сямейнага прэфэрэнсіка, але прамільгнуўшая візія нічога ні застаўляе ў памяці і стасункі да спрытнага чалавека астаюцца найлепшымі.

Ён усё і ўсюдых, гэты шчаслівец і з усяго скарывае!

На тая, крыху нават зайздосныя, мыслі можа навісьці кавалачка с хронікі адной з тутэйшых газетаў. У ім чорным па беламу надрукована, што на прапазыцыю зробляную ад Менскага пачтова-тэлеграфнага начальства польскаму прадстаўніцтву, каб вярнуць толькі частку (?) сумы (а ні малая-ж сума: 8<sup>1</sup>/<sub>2</sub> мільёнаў грашні і 14 мільёнаў працэнт. паперамі!), узятай польскімі легіонерамі с почты, пасля ўцечкі большэвікоў, начальнік пачтова-тэлеграфнага округу атрымаў ад польскага прадстаўніцтва такі атказ:

«Прэтэнсіі начальніка округу прыняты пад увагу і будуць разгляджаны Польскім Урадам пры рэгуляваці ўзаемных стасункаў Урадаў Польскага і Рускаго».

Якое аднапэнне Польскі Урад мае да Менскіх грошай? Хто калі мог падумаць, што грошы с почты у «Miński Litewski» павінны напасць у скарбонку да «ржовду Варшавскаго»?

—Спрыт! Праўдзівы спрыт! І глаўнае, што тую здрадніцкую тутэйшую руку, якая пасыпалася выхадзіць с шкатулы тутэйшых грошай і перадаць іх чужому, Польскаму Ураду, ніхто ні злавіў.

Ды і лавіць німа каму, бо праўдзівы гаспадар, выгнаны большэвікамі ішчэ ні вярнуўся.

Эх, горо, горо!

А. Новадворскі.

## Весткі з Расіі.

Большэвіцкі арэшт Глаўнай літоўскай Рады у Расіі. «Dziennik Wilenski» падае ўзятую ім з «Lict. Aidas» вестку, што 26-27 лютага гэтаго году большэвіцкіе ўласці ў Варонежы арыштавалі членаў Глаўнай Літоўскай Рады у Расіі, ведамых у Вілені літоўскіх дзячоў.

Кс. Ясеньскаго, М. Сьвешніча, А. Даўкна, — артысту-малера, А. Варнаса, докт. Е. Драўголіса і быўшаго члена Душэ, Марціна Іваса.

У Яна Яблонскаго рэвізіі рабілі яго ўласныя гучні, шукаючы выданні Літоўскай Рады. Пасля рэвізіі у яго ўзята падпіска аб нязездзе з Варонежу.

## МЕНСКАЕ ЖЫЦЦЕ.

**Савет Старшын рускаго клюб** склікае на 30-ае сакавіка з 5-ай гадз. веч. агульнае сабрание сваіх членаў. Маняцца разбіраць важныя справы: перш на перш а грошах — 13000 рубл., якія у сваім часе паложаны былі у гасударст. ашчэдную кассу. Да прыходу ішчэ немцаў у Менск, быўшы старшыня клюб Гегарын вярнуў 5000 р., а астаўшыся 8000 р., як ён заявіў, у яго ўкрасі. Грошы гэтыя сабраны былі с членскіх складак, за іх ры у лато, карты і інш.; цяпер рашня прапажа 8000 рублеў ставіць савет старшыня у вельмі прыкрае палажэнне, і каб ні браць на сябе атвету, — склікаюць агульны сход.

Другое пытанне, ня менш важнае, гэта зрабіць які парадак з усіх рухомым менням, якое засталася ад клюб, ка торае цяпер ваялецца у складок і глуміцца. Яго маняцца распарадаць да часу членам клюб. 3-ае пытанне — гэта на няць новую кватэру пад клюб, бо дом на Падгорнай вул. № 50, што купляў быў пад клюб за 40000 р., цяпер заняты германскім войскам.

Як удацца наладзіць і згладзіць гэтыя справы — німа ведама.

**Дэманстратычныя абеды** для служачых пры управленні Л. Р. ж. д. ва ст. Менск — наладжываюцца зноў. Цана за абед на дзве стравы застаецца стара — 1 рубель (без хлеба). Абед треба заказываць днём раней. Цяпер што дня бывае больш 300 чалавек на абедзе.

### Дэлегація па харчы.

Шэсть членаў гарадскога харчовага камітэту разам з германскімі вайсковымі чынамі выехалі 25-го г. м. па закупкі у губерніі і паветы. Аб дэлегаціі (10 чалавек) па харчы на Украіну ішчэ нічога сказаць нельга, бо на гэта не атрымана пакуль што атказу ад германскаго загаду.

**Справа вучыцельскаго інстытуту** — завісла у паветры. Прыхаўшы із Ярославлю прадстаўнік інстытуту заявіў камісіі народнай прасветы пры гарадской управе а канешнай потребе як найхутчэйшаго пераводу інстытуту назад у Менск, тым больш, што некаторыя поудневныя месцы, прапануючы выгоды варункі, стараюцца праяцягнуць яго да сябе. Камісія звачаючы на неяснасць палажэння нашаго краю, нічога пэнаго сказаць ні магла, але абяцалася зрабіць аб гэтым даклад у думу і управу.

**Губэрніснае змество** дало пазваленне хаурусу інжэнераў і тэхнікаў аткрыць на Васкресенскай вул. рэмонтную майстэрню гаспадарскіх машын.

**Разноснае лістоу, пасылан** імш. Па месцы с сягодняшняго дня ладзіцца бюро інтэлігентнай працы пры

помачы спецыяльнай для гэтаго арцелі. Апрача акружнаго суду і гарадской управы, назначаны пункты: пры т-ве эсперантыстау (серпухоўская № 16); кашарны пляц 3 кв. 2, Александровская № 19, Бабруйская № 2 кв. 4.

Плата да 1/4 — 30 к; да 5 ф. — 2 рубл.; да 10 фунт. — 3 рублі.

**У міравыя участковыя суды** гарадской думай 26-го сакавіка выбраны: 1) Ванслаўскі, 2) Любшыц, 3) Біруля, 4) Огіеўскі, 5) Добровольскі, 6) Кавалік і 7) Мазэ.

**У ганорныя міровыя суды** у зьезд выбраны: 1) Фрумкіна Віхман, 2) Вайніштэйн, 3) Гарцык, 4) Кашчанко, 5) Злобін, 6) Майчык, 7) Шаліро, 8) Чаусоў, 9) Віткевіч і 10) Хшонстоўскі.

**Пэнсіі афіцэрам і чыноўнікам** сягоння будуць выдаваць у афіцэрскаму бюро (Петрапаўлаўская 50) па картачкам, пачынаючы с № 1001 і тым, што ішчэ раней не атрымалі.

**Земская почта** за згодай пачтова-тэлеграфнаго германскімі чыноўнікамі пачне хадзіць с 1-го мая. Почта захопіць 22 найбольш важных пунктаў; напрамак такі: Менск-Ігумен, Барысаў-Орша-Бабруйск-Жлобін-Могілеў.

**Палажэнне пачтова-тэлеграфных служачых** — асабліва тых, што пры большэвіках з разнашчыкаў папалі у вялікіе «чыны» і бралі больш, чым па 400 р. у месяц — не цікавае. Ні маючы с чаго жыць хоцькі-няхоцькі прыходзіцца ехаць у Расію.

**Справу аб 22<sup>1</sup>/<sub>2</sub> мільёнах** рублеў, што захапілі польскіе легіонеры на почці, маняцца разабраць Варшаўскі ўрад пасля выяснення руска-польскіх адносінаў.

**Усе аддзелы управлення** Л. Р. ж. д. пачалі зноў сваю працу, хоць пэнсіі і ні атрымуюць.

**У канторы службы руху**, памешканне каторай на палову занята немцамі, працуюць толькі пры адным стаце.

**Натарыяльныя канторы** зноў аджылі — тым больш, што хутка пачне працаваць кантора старшаго натаріуса пры акружным судзе, эвакуіраваная у 1915 г. у Маскву.

Пакуль што працуюць тры канторы: Барычэўскаго, Фраделіча і Маліноўскаго. Чацьвертая быўшая добра вядомага Менску Ільшэвіча — пакуль што свабодна.

Трэба спадзевацца, што пры цяперашніх варунках быўшым «аблакатам» тутэйшым не удасться, як даўней, разстаўляць пры канторах натарыяльных сваіх павуковых сетак.

## Надзея гаротніка.

Цяжы дос яловы, польхі, ды асіны,  
Грэбля каля мляну, чорная трасіна,  
Курныя дзёве хаты, азярод, гумешы,  
Хлівушкоў — ні звання, замяст іх — трыстекцы,  
Дзе стаіць карова — як раз з рукавіну...  
Як жа ні пазнаць мне тут сваю зямліну?...  
Ходзіць па гародзе нашы дзёве курцы —  
Іх, сусед, заняўшы, вась будзе сварыцца:  
Пойдзе зара спрэчка і цёлая асадка...  
Як скупа у боку — мне суседа хатка!..  
До мне і так гора: ні сьвінчачі —  
Ні чаго дакончыць, ні чаго пачыні —  
Жыта ніудала, ня будзя ячменю,  
Хібіла грачыха, лану будзя з жменю.  
Бульба толькі можа зіму падтрымае —  
Добра — калі гэта... хто ж яго там знае?..  
Жонка нешта сохне, — воспу аткачаўшы:  
Дзёлі памарнелі, — гора запазнаўшы..  
Праца падрывае ўсе мае жылы  
І што дзень аблікае да сьрой магілы..  
Працую ад ранку да самога зьроку,  
Ад зімы да лета, ад Юр'я да року..  
Прадасі на месцы дроў, ці вошк моху,  
Купіш с горстку солі і жывеш па троху;  
Хлеб жуэш з мякінай, запіваеш квасам  
І жывеш памалу, і жывеш тым часам..  
Запражэш каніну у соху — аруш,  
Потым барануш, сош і гаруш..  
Як часам градам жыта памалоце,  
Або як затопя сено на балоце..  
Цяжка мне і жыць тут, цяжка і разстацца  
З надзеяй, што можа ураджай удацца..  
Родная зямліца, родны ты мой край!  
Сэрца ажно млее, быццам відзе рай!..  
14/ш 1918 г. *Захар Вехаць.*

## Аб'яўленне

29 Сакавіка г. г. — у Вялікую Пятніцу, 31 сакавіка і 1 красавіка г. г. — у дні Св. Уваскресення ўсе магазыны і гандлёвыя заведзены павінны быць зачынены ад 10 гадзіны з рана да ўсё гэтага дні.

Тэатры, кінематографы і іншыя увеселяцельныя заведзены забаронены. Распараджэнне гэта ні разыходзіцца на нямецкіх ваенных.

За нівыпоўненне гэтаго прыказу будзя накладанна штраф на 200 марак с замонаю 6-ці тыднёвым арыштам.  
Менск 26/III 1918 г.

Месцовая Командантура.

Рэдактар А. Прушынскі.

Выдавецтва Т-во «Заранна».

## У Беларускай кнігарні

Менск, Захаровская вул. 24.

( ПРАДЮЦЦА НОВЫЯ КНІГІ : )  
Задачнік для пачатковай школы  
Г. Юрэвіч.

NOWY LEMENTAR dla BIAŁARUSKICH  
DZIETAK. Układi i wydannie Janki Stankiewiczza

ПЕРШАЯ ЧЫТАНКА. Кніжыца для беларускіх дзяцей дзеля навукі чытання. Злажыў В. Л а с т.

BIELARUSKI KALENDAR na 1918 hod.  
NAŠY PIEŠNIRY. Literaturna — socyalnyje narisy. Anton Nowina.

EKONOMIČNAJA EWOLUCIJA I BIELARUSKI RUCH. Referat. A Luckiewicz.

JAK PRAWILNA PISAĆ pa BIELARUSKI  
Caść I. Ułazyū Ant. Luckiewicz.

BUTRYM NIAMIRA pjesa u 2 aktach s proloham. Franciszk Olechnowicz.

KALIS. Pjesa u 2 aktach. Franciszk Olechnowicz.

ШТО БЫЛО І ШТО ПАВІННА БЫЦЬ.  
Петра з Арленят.

Друкарня Я. А. Грыблява.